מפני הכבוד. נשמעינא מן הדא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד דברי ר"מ הא בקדמיתא *שואל מפני הכבוד ומשיב מפני הכבוד: ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב דברי ר"מ. מפני מה הוא משיב מפני היראה או מפני הכבוד נשמעינה מן הדא ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד הא קדמייתא שואל מפני היראה ומשיב מפני היראה. עד כדון באמצע הפרשה ואפילו א באמצע הפסוק ר' ירמיה מדמי ר' יונה משתעי ר' חונה רב יוסף ו ודברת בם מיכן שיש לך רשות לדבר בם:

הלכה ב מתני' ב *ואלו הן בין הפרקים בין ברכה ראשונה לשנייה בין שנייה לשמע בין שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמוע לויאמר בין ויאמר לאמת ויציב. ר' יהודה אומר בין ויאמר לאמת ויציב ג *לא יפסיק: **גמ'** א"ר לוי טעמיה דר' יודה אני ה' אלהיכם וכתיב י וה' אלהים אמת:

הלכה ג מתני' ג *א"ר יהושע בן קרחה למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחילה ואחר כך יקבל עליו עול מצות והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג ביום ובלילה ד ויאמר אינו נוהג אלא ביום: **גמ'** ר' חייה בשם ר' יוחנן *מה טעם אמרו אדם לובש תפילין וקורא את שמע ומתפלל כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחילה משלם *רב אמר קורא את שמע ולובש את תפילין ומתפלל מתניתא רב פליגא עילוי הרי ה שהיה עסוק עם המת בקבר והגיע עונת ק"ש הרי זה פורש למקום טהרה ולובש תפילין וקורא את שמע ומתפלל מתניתא מסייעא לרב לא שאדם יקבל עליו מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות *א"ר ינאי תפילין י צריכין גוף נקי מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים עובדא הוה בחד בר נש דאפקיד גבי חבריה וכפר ביה א"ל לא לך הימנית אלא לאילין

תורה אור

דברים ו

ירמיה י

מפני הכבוד אם הוא חייב בכבודו כגון אביו או רבו אז שואל הוא והאי ומשיב ה"ק אם אינו חייב בכבודו אלא שעושה לו כבוד מפני היראה אז משיב הוא לו אבל אינו שואל. או אפי' מפני הכבוד והאי ומשיב ואצ"ל הוא דקאמר: נשמעינה מן הדא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני היראה דר"מ. גרסינן וזה מוכח הוא מדלקמן. כלומר ע"כ האי ומשיב דבאמצע לר"מ היינו מפני היראה דא"א לפרש בענין אחר וס"מ הא בקדמיתא בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב מפני הכבוד וכולהו ואצ"ל דמשיב קאמר. ובאמצע וכו'. השתא מפרש לה להאי ומשיב דבאמצע לר"מ אם מפני היראה ואצ"ל קאמר או דוקא מפני הכבוד שאינו רשאי להקדים שלום לזה כ"א משיב הוא לו: נשמעינה מן הדא דר' יהודה אומר באמצע וכו'. וא"כ ע"כ הא קדמיתא היינו באמצע לר"מ שואל מפני היראה ומשיב מפני היראה ואצ"ל קאמר דאל"כ היינו דר' יהודה: עד כדון. לא שמענו אלא באמצע הפרשה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: ואפי' באמצע הפסוק. אם מותר להפסיק אף באמצע הפסוק לכל חד כדאית ליה וקאמר דר' ירמיה מדמי דרך דמיון הוא מראה א"כ מרמז גרסי' ולא היה מדבר ור' יונה היה משתעי: ודברת בם מכאן שיש לך רשות לדבר בם. לכשתצטרך להפסיק כמו במתני':

הלכה ב מתני' בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. כדמפרש בגמרא דכתיב וה' אלהים אמת הלכך אין להפסיק בין אני ה' אלהיכם לאמת וכן הלכה: **גמ'** אמר ר' לוי וכו'. וכשאומר אני ה' אלהיכם צריך לומר אמת מיד בלי שום הפסק ואחר שאומר אמת אז הוא דינו כבאמצע הפרק:

הלכה ג מתני' שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ות"ת נוהג ביום ובלילה: ויאמר אינו נוהג אלא ביום. דאית ביה מצות ציצית שאינה נוהגת בלילה דכתיב וראיתם אותו: **גמ'** לובש תפילין. בתחלה ואחר כך קורא את שמע ומתפלל דאז הוא קבלת מלכות שמים שלימה שקורא ק"ש ותפילין עליו שכתובה ק"ש בהם: רב אמר קורא את שמע. בתחלה כדמפרש טעמיה לקמן דקתני שיקבל עליו מלכות שמים בתחילה ואח"כ עול מצות תפילין: מתניתא. ברייתא זו פליגא עליה דרב דקתני לובש תפילין בתחילה: למקום טהרה. ברחוק ד' אמות: מתני'. דידן מסייע לרב דממנה למד דעול מלכות שמים קודם הוא לעול מצות בכל מקום דהא לא כך תני שאדם וכו' אלמא עול מלכות קדים: מפני מה לא החזיקו בהן. לאדם המניחן מפני מה לא החזיקו בו בנאמנות שיהיה נאמן למעשרות וכיוצא בהן: מפני הרמאין. שהיו מניחין תפילין להחזיק עצמן ככשרים ולרמות בני אדם וכהאי עובדא דלקמיה:

לאילין

עין משפט
נר מצוה

טו
א טוש"ע או"ח סי' סו ס"א

טז
ב ג מיי' פ"ב מהל' ק"ש ה"ז סמ"ג עשין יח טוש"ע שם ס"ה

יז
ד מיי' פ"ג מהל' ת"ת ה"ז סמ"ג שם כו טוש"ע שם סי' יח ס"א

יח
ה מיי' פ"ד מהק"ש סמ"ג שם יח טוש"ע שם סי' עא ס"ו וביו"ד סי' שסה ס"א

יט
ו מיי' פ"ד מהל' תפילין הט"ו סמ"ג שם כב טוש"ע או"ח סי' לז ס"ב ג

מסורת
הש"ס

ברכות יג:

שם יד

שם יד:

שם יג:

ע' ברכות טו

ע' ברכות יד

שבת מט:
ולקמן דף י:

מראה הפנים

אליו ואשמעינן דמדינא מותר להפסיק לכתחילה ומה שכתב בב"י שם בשם הרשב"א דמי שגדול ממנו בחכמה הוא בכלל מפני היראה לא מצאתי כן בחידושי הרשב"א אלא שכתב שם דמפני הכבוד היינו מי שגדול ממנו בחכמה והמ"א העיר בזה וכתב דבת"ה סי' קל"ה כתב דת"ח מופלג בדורו הוי בכלל מורא ע"ש שכתב לענין הסיבה לפניו והאי מצאתי להרשב"א בתשו' סי' שכ"א שכתב בהדיא דמי שגדול ממנו בחכמה הוא בכלל מפני הכבוד וגם בכלל מפני היראה ופי' שם להברייתא דמייתי התם בפרקין תניא נמי הרי הקורא את שמע ופגע בו רבו או גדול שממנו בפרקים שואל מפני הכבוד וא"צ לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה וכו' דהכי קתני פגע בו רבו או מי שגדול ממנו בחכמה אם בפרקי' הוא שואל ואפי' מפני הכבוד ואפי' באמצע שואל מפני היראה וכך פי' הר"י בן גיאת ז"ל עכ"ל ובסי' ת"ם כתב עוד וז"ל ואפי' לא היה רבו אחד שהוא חכם ויושב בישיבה כל אדם חייב בכבודו ולירא ממנו דכל כבוד חכם ומוראו מתרבה ממלת [את] ה' אלהיך תירא ע"כ. נקטינן מיהת דכמה גווני איכא במפני הכבוד ומפני היראה ובודאי אף אם נאמר דמי שהוא גדול ממנו בחכמה הוא בכלל מפני הכבוד ומפני היראה מ"מ אינו כמו אביו שהוא מפורש בהדיא שמצווה על כבודו ועל מוראו וכן רבו ממש כדהכן מורא רבך כמורא שמים ונדרש מן הכתוב וזה א"צ לפנים. והשתא מרווח לן פירושא דבעיא דהכא מפני מה הוא משיב כלומר אם כפרש האי שואל ומשיב דקהני בהרי גווני אדם מיירי דלא ניחא לן לפרש באדם א' דא"כ צריך לדחוק ולומר דאצ"ל שהוא משיב קאמר. וזה ידוע דגם בש"ס דילן לא מסיקינן זו ואצ"ל זו קתני כ"א בדוחקא היכא דליכא לפרש בגוונא אחרינא וזה מבואר ביבמות ובכמה דוכתי. וא"כ מפרש כאן דה"ק שואל מפני הכבוד היינו במי שמצווה עליו ומוטל עליו לכבדו כגון אביו ואמו וכן רבו ומשיב דקהני היינו במי שאינו מצווה עליו בפירוש לכבדו כ"א מפני היראה צריך הוא לעשות לו כבוד כגון מי שהוא גדול ממנו בחכמה דמצינו מדרש הכתוב ליראה מפניו ומתמת היראה הוא שמוטל עליו לכבדו אבל אינו דומה ממש לאביו ורבו כמבואר ולזה משיב הוא אם הקדים לו שלום אבל אינו שואל בשלומו בתחילה. או מפני הכבוד. כלומר או דכפרש שואל ומשיב דקאמר כולא באדם חד הוא דנקט ומפני הכבוד היינו באדם נכבד סתם וא"כ על כרחין לומר דמשיב דקהני דאצ"ל במשיב קאמר זהו פי' הבעיא. ופשיט ליה נשמעינה וכו' וע"כ

פירוש מבעל ספר חרדים

נשמעינה מן הדא רבי יהודה אומר בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם הא בקדמיתא שואל מפני הכבוד ומשיב מפני הכבוד. ובבבלי הכי איתא משום דכיון דתנא דבפרקים שואל מפני הכבוד אי משיב מפני הכבוד נמי קאמר פשיטא דאי שאל כ"ש דמשיב ולפיכך הייתי מפרש דמשיב שלום לכל אדם קאמר ומייתי ראיה מדרבי יהודה דאי אפשר לפרש כן דקתני סיפא רבי יהודה אומר בפרקים וכו' וא"כ היינו רבי מאיר אלא על כרחך רבי מאיר משיב מפני הכבוד נמי קאמר וזו ואין צריך לומר זו קתני וכיוצא בזה חוזר ומפרש האמצע דרבי מאיר מסברת באמצע דרבי יהודה: מרמז. שואל ומשיב דמתניתין בשהיה מזדמן לו היה עושה ברמז ולא בדבור ממש: רבי יונה משתעי. בדבור ומייתי רב הונא ברייתא לסיועי: מתניתין. אלו הן בין הפרקים וכו' לא יפסיק בגמרא מפרש טעמא: כדי שיקבל וכו'. ואע"פ שמוקדם שמע לוהיה אם שמוע בתורה צריך טעם דאין מוקדם ומאוחר בתורה. הרא"ש: שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה. דמשתעי בתלמוד תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם: ויאמר אינו נוהג אלא ביום. דמשתעי בציצית שאינה נוהגת אלא ביום דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה: גמ'. וה' אלהים אמת. לכך אין מפסיקין בין ה' אלהיכם לאמת רש"י. וכתב הרא"ש כיון דיהיב טעמא משום וה' אלהים אמת דתמיד מאמצע הפרק דלא פסיק כלל אפי' מפני היראה אלא אומר אמת ויציב ואח"כ יפסיק כדין אמצע הפרק: מה טעם. אמרו אדם לובש תפלין וכו' בברייתא דמייתי לקמיה: תחלה משלם. כדתנן באבות דמעשה עיקר והקדימו ישראל נעשה לנשמע דכתיב עושי דברו לשמוע בקול דברו: הרי זה פורש למקום טהרה וכו'. רחוק ארבע אמות מן הקבר: מתניתין מסייעא לרב. והכי נמי בבבלי כי פריך לרב מברייתא מתרץ רב כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה. ודחי אימור דשמעת ליה לרבי יהושע בן קרחה להקדים קריאה לקריאה להקדים קריאה לעשייה מי שמעת ליה: אמר ר' ינאי תפלין צריכין גוף נקי. בבבלי פרק ד' דשבת מייתי לה ומפרש טעמא שלא יפיח בהם ופירש"י שיוכל להעמיד עצמו שלא יפיח בהם: מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים. לשון התוספות שם אין נראה לר"י דמשום רמאין נמנעו מלעשות מצוה אלא הכי פירושו מפני מה לא החזיקו בנאמנות באדם המניח תפלין וקאמר מפני הרמאים שהיו מניחין לרמות בני אדם כמעשה שמביא ע"כ:

רבי

ה"א לפרש אלא בחד גוונא אדם. ואצ"ל קאמר דהא דקאמר ר"מ ובאמצע וכו' ע"כ ומשיב מפני היראה קאמר דאל"כ היינו ר' יהודה וא"כ הא בקדמיתא הכל מפני הכבוד הוא ואצ"ל קתני וכדפרישית בפנים. והאי מפני הכבוד שכתוב בדברי ר"מ ובאמצע וכו' טעות דמוכח הוא וכדפרישית. ובזה תמצא למאי דמבואר ענין הבעיא והפשיטות יותר הוא נוטה לדעת הרמב"ם ז"ל:

רבי ירמיה מרמז. וכך היה גי' הרשב"א ז"ל ואין בגל זה סותר למאי דאמרו בפ"ק דיומא דף י"ט ע"ב הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו וכו' וכן הכא קאמר בפרקין לקמן בהלכה ה' תני לא ירמוז וכו' דהתם לא איירי בצריך הוא לכך מפני הכבוד או מפני היראה ובמ"א סי' ס"ג כתוב דמשמע מהתם דאפי' לצורך מצוה אסור לרמוז וזה מבואר דפריך שם על רב דמחוי ליה בידיה קבועל. ואינו מוכרח דזה היה יכול לומר לו אח"כ והלכך מחלק התם בין פרק ראשון לשני ע"ש:

בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. דעת הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ב מק"ש דכבאמצע הפרק הוא ולא יפסיק אלא לשאול מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד ודעת הרא"ש ז"ל שלא יפסיק כלל כ"א אחר שאמר אמת אז דינו כאמצע הפרק וכ"כ ה"ר יונה וכן קבע הב"י בש"ע סי' ס"ו ונראה דטעמם מדקאמר ר' יהודה לא יפסיק ולא קאמר אמצע הפרק הוא דהכי הייך טפי אדברי ת"ק ולדעת הרמב"ם דלא בעי למיעבד פלוגתא רחוקה בין ת"ק לר' יהודה יש לומר דמליסנא דר' יוחנן הוי דייק דקאמר התם הלכה כר' יהודה דאמר בין אלהיכם לאמת ויציב לא יפסיק מדהאריך ולא קאמר סתם הלכה כר' יהודה ועוד דבינה לבון המשנה דקתני בין ויאמר וכו' ואף דלכוונת הענין אחת היא אלא דהא קמ"ל דאלהיכם אמת כחד פסוק הוא דמחשבינן כדמפרש טעמיה דכתיב וכו' וא"כ לא ליהוי אלא כבאמצע הפסוק דדינו לשפסיק מפני היראה וכו' כדקאמר הכא לעיל וכן מסקנת הפוסקים ואף דהרמב"ם שם לא כתב אלא כבאמצע הפרשה לאו דוקא הוא:

מתניתא מסייעא לרב. והתם דף י"ד ע"ב דחי לה דאימור דאמר ר' יהושע בן קרחה להקדים קריאה לקריאה. קריאה לעשייה מי שמעת ליה וכו' ומסיק דצלותא הוא דעוית ודרך מקרא הוא אבל בהאמת ס"ל לרב כר' יוחנן מניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל:

מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאין, כך פירשו התוס' בשבת דף מ"ט ע"א כמו שהבאתי בפנים וביפ"מ הקשה על פירוש דהיכן מצינו שלא החזיקו בנאמנות בהם ופי' למה לא החזיקו בתפילין להניחם כל היום וקאמר מפני הרמאין שיעשו כן להחזיק עצמן חסידים וזה דחוק ורחוק דא"כ יחושו מפני הרמאין בכל המצות. ובענין דקדוקו על פי' התוס' יש לומר למאי דתנינן בברייתא והובאה בבבלי פ' שלשה שאכלו דף מ"ז ע"ב איזהו עם הארץ כל שאינו קורא ק"ש וכו' ר' יהושע אומר כל שאינו מניח תפלי'

שנויי נוסחאות

(שו"י) מדמי בכי"ל מרמז. (שוי"ט) וה' אלהים אמת (ירמיה י'). (שוכ"ב) כדי בד"ו אלא. (שוכ"ד) נוהג ביום ובלילה בד"ו נוהג בין ביום בין בלילה. (שוכ"ה) חייה בד"ו חייא. (שוכ"ח) עילוי בכי"ל ליתא. (שול"א) בהן מפני בכי"ל בהן בארץ ישראל מפני.

מערכת הערוך

רב חונה רב יוסף ודברת בם. מיכן שיש לך רשות לדבר בם. בערוך (ערך בם א') מפ"ש את הגמרא ביומא (בבלית) (דף י"ט ע"ב) שאמרו ודברת בם בם ולא בתפלה ודברת בם בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים ר' אחא אמר ודברת בם עשה אותם קבע ואל תעשם עראי אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנא' ודברת בם ולא בדברים אחרים. ופרש"י בם. בדברי תורה. ולא בדברים אחרים. שיחת הילדים וקלות ראש. עכ"ל. ופירש הערוך „בם ולא בתפלה פי' בקריאת שמע אתה קורא בקול רם אבל לא בתפלה וקול אלא בלחש. בם יש לך רשות לדבר ולפסוק מן התלמוד ולא בדברים אחרים. בם עשה קבע. אמר רבא המפסיק בשעה שקורא בתלמוד ופח סיחות חולין עובר בעשה. שנאמר (דברים ו' ז') ודברת בם בם יש לך רשות להפסיק ולקרוא ק"ש ולא בדברים אחרים. פירוש אחר ודברת בם בם ולא בתפלה שבק"ש אתה יכול להפסיק בין פרשה לפרשה ולהחזיר שלום לכל אדם. דתנן בפ' היה קורא (ברכות פ"ב מ"א) ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. ירושלמי (ברכות שם) רבי חנא בשם ר' יוסף ודברת בם מכאן שיש לך רשות לדבר בם אבל בתפלה אי אתה יכול להפסיק בין פרשה לפרשה ולהחזיר שלום דתנן בפ' אין עומדין (מ"א) אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו. איכא דאמרי ולא בתפלה שלא יאריך בתפלה שחיי שעה היא לבטל התורה שהיא חיי עולם. עכ"ל (ועי' פר"ח ביומא שם. ותוס' ד"ה בם):

עמודי ירושלים תנינא

ודברת בם מכאן שיש לך רשות לדבר בם עסמ"ג מל"ת סי' מ"ג שפי' בק"ש אתה יכול לדבר בין הפרקים ולא בתפלה: